

ДЕЩО ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Статтю присвячено розглядові методологічних засад неопозитивістської школи та Празького гуртка, виокремленню тих чинників, що сприяли становленню функціональної граматики як перспективного мовознавчого напрямку, який і сьогодні є актуальним через системність у дослідженні мовних одиниць, фактів та лінгвістичних феноменів.

Постановка проблеми. Важливим фактором, який зумовив особливе місце Празької школи в науковому мовознавстві першої половини ХХ століття, стала резистентність її провідних теоретиків до нормативних настанов неопозитивістської філософії науки. У тому ж 1929 році, коли "празьці" опублікували маніфест функціональної лінгвістики (яку вони, до речі, називали не інакше як структурно-функціональною), у Відні було опубліковано маніфест філософів-неопозитивістів під звучною назвою "Наукове розуміння світу".

Завданнями цієї статті є виклад основних ідей цього маніфесту і, відповідно, нового філософського напрямку, що мав значний вплив на формування світогляду науковців, та виокремлення тих чинників, що сприяли становленню функціональної граматики.

Подаємо перелік основних ідей маніфесту:

1. В умовах зростання значення науки центральною проблемою філософії стає усунення когнітивних перешкод на шляху наукового пізнання.

2. Основною такою перешкодою є синкретичне поєднання наукового знання з метафізикою, положення якої не можна ні довести, ні заперечити за допомогою досвіду. Імплицитне включення метафізичних тверджень у контекст наукової теорії, по-перше, обмежує доказовість наукового мислення і, по-друге, ставить розвиток науки в залежність від філософського віддання переваги дослідникові чи науковій спільноті.

3. Джерелом когнітивних помилок чи ілюзій є природна мова, у якій структурно-однорідними словоформами послуговуються для позначення онтологічно різних сутностей, а синтактико-граматичні засоби уможливають розрізнення тверджень, що мають гносеологічний статус. Тому використання природної мови в науковому пізнанні створює додаткові проблеми логічного, лінгвістичного та філософського характеру, які важко не лише розв'язати, але й навіть експліцитно сформулювати, якщо не використати для цього спеціально створені знакові засоби.

4. З огляду на це, основною теоретичною і практичною задачею для філософів є створення уніфікованої штучної мови науки, яка б була узгоджена з трьома критеріями. По-перше, лексика і граMATика цієї мови повинні бути організованими в такий спосіб, щоб не приховувати, як у природній мові, а навпаки, експліцитно подавати як символи логічну форму наукових понять, тверджень, висновків, гіпотез, питань і теорій. Інакшими словами, ця мова повинна стати ефективним знаково-символічним інструментом логічного аналізу наукової думки. По-друге, мусить бути зреалізована ідея Лейбніца, який мріяв про створення уніфікованої мови науки, засвоївши яку, науковці могли б зауважити: "Не будемо сперечатися, хто з нас має рацію. Візьмемо пір'їни й порахуємо". Відповідно, за допомогою такої мови процес міркування повинен бути поданий як узагальнене обчислення, тобто перетворення за суворими правилами одних лінгвістичних форм (передусім, текстів) в інші; для цього, у свою чергу, необхідно, щоб чітке формальне визначення в цій мові отримало поняття "доказ". Нарешті, штучна мова науки повинна бути організована так, щоб будь-яку її лінгвістичну форму можна було б віднести до одного й тільки одного з таких чотирьох класів. Перший клас містить мовні вирази, які можна повністю редукувати до деякої системи емпірично верифікованих "протокольних речень". Саме цей клас лінгвістичних форм уможливить безпосередній зв'язок науки з реальністю, яка вивчається. Другий клас складається із "службових" мовних форм, які виконують лише логічні чи граматичні функції. Третій клас – це так звані "теоретичні фікції", тобто мовні форми, які слугують цілям теорії і призначення яких полягає в тому, щоб бути скороченими позначеннями для складних конструкцій із "протокольних речень" і логічних операцій над "протокольними реченнями". І, насамкінець, до четвертого класу належать усі інші, реальні чи можливі вислови, які оголошені такими, що не мають наукового смислу. Метафізичні твердження, навіть якщо їх вдасться сформулювати на уніфікованій мові науки, обов'язково опиняться в цьому четвертому класі.

5. Як критерій, за яким можна виокремити твердження, що має науковий зміст, автори неопозитивістського маніфесту Р. Карнал, О. Нейрат, Г. Ган запропонували "принцип верифікації" – схему логічної редукції змісту висловлення до сукупності емпірично перевірених елементарних фактів. Якщо твердження можна верифікувати, то воно після перевірки відповідних логічних й емпіричних процедур обов'язково отримає тільки одну з двох істинних оцінок – "істинне" чи "хибне". Якщо при цьому дане твердження не є ні тавтологією, ні логічною суперечністю, то воно, незалежно від отриманої істинної оцінки, подає деяку інформацію про справжній стан речей. Відповідно, твердження має науковий зміст, якщо воно містить ненульову емпіричну інформацію про реальний світ. Якщо ж висловлення принципово не можна верифікувати, то його зміст ніяк не пов'язаний із науковим знанням, проте таке судження не обов'язково є абсурдним – воно може бути "предметом віри" й буде належати до царини метафізики, етики, естетики, мистецтва, релігії або ж містики. Цінність кожної із названих галузей духовної культури не заперечується, проте неприпустимою, з погляду авторів маніфесту, є синкретичність концепції, якщо вона претендує на науковий статус. Зокрема один із засновників неопозитивізму Л. Вітгенштайн видавав належне містичній інтуїції як особливому способові світосприйняття, але, на його думку, у процесі пізнання необхідно встановити точну межу, де закінчується "територія" науки й починаються безкраї володіння містики. Отже, уже у вихідних положеннях неопозитивістської філософії неявно міститься програма "критичного раціоналізму" К. Поппера [1].

Як модель уніфікованої мови науки неопозитивісти вибрали штучну мову, яку розробив у "Tractatus Logico-Philosophicus" Л. Вітгенштайн [2] і яку пізніше вдосконалили Б. Рассел, Р. Карнал, А. Тарський, А. Чьорч та К. Гедель. Будь-яке твердження, яке не можна було висловити засобами цієї мови, оголошувалося таким, що не має наукового смислу. Отже, неопозитивізм здійснив так званий "лінгвістичний поворот" у розвитку філософії науки: філософські дослідження специфіки наукового мислення в неопозитивістській програмі було подано як логічний та семіотичний аналіз мови науки. Дискурс філософії науки, вважали неопозитивісти, повинен бути науковим, а не філософським у традиційному розумінні цього слова. Науці потрібна не метафізика, а "своя", наукова філософія, яка вберігала б дослідників від ілюзій і хибних думок, пов'язаних із некритичним послуговуванням природною мовою, яка приховує різницю між усвідомленими і неусвідомленими (тобто принципово неверифікованими висловленнями). Інакшими словами, філософія науки повинна стати метанаукою – дослідженням науки науковими методами. Природну мову можна використати як допоміжний засіб на проміжних етапах наукового дослідження і у філософських розмірковуваннях на метанаукові теми. Проте всі дефініції, доведення, аксіоми, правила виведення, теореми, класифікації, моделі і в науці, і в метанауці повинні бути сформульовані однозначно й експліцитно – саме з цією метою і в цій, і в іншій царині послуговуються штучною, уніфікованою і формалізованою мовою науки.

У 30-роки ХХ століття більша частина наукової спільноти вітала появу нової філософської доктрини, яку математики й фізики створили "самі й для себе". Ця незвичайна, власне наукова, за задумом її творців, "контрфілософія" говорила звичною для природодослідників мовою математичних моделей, послуговуючись однозначними дефініціями й однозначними твердженнями. Вона говорила про те, що потрібно розрізняти знання і віру (belief): знання належить тільки науці, усе інше – це галузь віри. У 30-50 роки – роки найбільшої популярності неопозитивізму – серед його прибічників виокремилися дві групи науковців, які досить по-різному розуміли й оцінювали зміст цієї доктрини. Чисельну першу групу склали сциєнтськи налаштовані інтелектуали, що позитивно сприйняли в неопозитивізмі його власне **позитивістський** зміст, тобто боротьбу "нової" науки зі "старою" метафізикою. Відомо, що засновник позитивізму Огюст Кант припускав, що з часом наукове пізнання у своєму розвитку настільки обжене філософією, що воно стане непотрібним. Такий час вже настав, вважали "ортодоксальні" неопозитивісти, оскільки традиційна філософська проблематика повністю дезавульована й зведена до кола "вічних" псевдопроблем – "вічних", тому що на неправильно поставлені питання не існує осмислених відповідей. Неправильні питання можна виявити логічними методами, тому пізнання, яке поки що можна називати філософським, повинне мати за своє завдання "лінгвістичну профілактику" наукового знання, тобто логічний аналіз і раціональну критику мови науки. Другу групу склали дослідники й філософи, які цінували неопозитивізм не за його "антиметафізичну" спрямованість, а за внесок, який він зробив у розвиток метанаукового знання. З їхнього погляду, заслуговують на увагу не лозунги Л. Вітгенштайна про "кінець філософствування", а конкретні результати, які отримали неопозитивісти в царині логічного аналізу структури наукових теорій, у дослідженнях проблем, пов'язаних з обґрунтуванням несуперечливості, повноти, аксіоматизованості теорії, можливості алгоритмічного доведення теорем тощо. Думки обох груп прибічників збіглися в тому, що для подальшого просування в теоретично розвинених галузях наукового пізнання необхідний критичний аналіз пізнавальних засобів і, передусім, мови наукової теорії. Розбіжність поглядів полягала в тому, що представники першої групи прийняли нормативні настанови маніфесту 1929 року й розглядали формалізацію наукової теорії як засіб захисту науки від усякої філософії, представники другої групи вважали, що неопозитивізм "без догм" є одним із

етапів розвитку філософії науки, яка досліджує глибинні основи, методи й "технічні" інструменти наукового мислення, серед яких важливе місце посідають формалізовані мови логічних обчислень.

У 30-50 роки ХХ століття у лінгвістиці, як і в інших науках, можна було простежити статистично вагомий взаємозв'язок між ставленням дослідника до неопозитивізму й загальним характером його наукової роботи. Якщо інтерес науковця був обмежений вузькоспеціальною галуззю знання, якщо всі його зусилля було спрямовано на розв'язання окремого частково наукового завдання, то він здебільшого належав до першої групи прибічників неопозитивістської "контрфілософії" і приймав її настанову: усе, що не може бути осмисленим із позицій логічного емпіризму, не належить царині науки. Що ширша галузь наукових інтересів дослідника, що ближча вона до проблем фундаментальної науки, то багатший методологічний арсенал досліджень, то чіткіше проявлялося критичне ставлення до "догм емпіризму", властиве другій групі науковців, які приймали в неопозитивізмі лише його метанауковий зміст. Протягом усього ХІХ і першої половини ХХ століть гуманітарна наука у США була практично повністю зорієнтована на розв'язання прикладних проблем, пов'язаних із потребами соціального планування, менеджменту, бізнесу, реклами, армії, освіти тощо. Із 70-х років ХІХ століття в американському мовознавстві на передній план висувалася емпірична за методологією і прикладна за цілями дослідження етнолінгвістика. У цій царині пізнання наукові результати цінувалися тим вище, що конкретнішими вони були, що точніше дослідники описували лексичні особливості чи граматичний лад якої-небудь із чисельних мов корінних народів Америки. У цю ж епоху в Європі зберігався стійкий інтерес до фундаментальних науково-гуманітарних досліджень, які передбачали широкі культурологічні й філософсько-методологічні узагальнення. Європейська лінгвістика, на відміну від американської, займалася значно ширшим колом проблем, спираючись на унікальну мовознавчу традицію, на теоретичну спадщину цілої низки наукових шкіл і великих науковців, від Й. Гете і В. Гумбольдта до Ф. де Соссюра. З огляду на це на європейських дослідників-гуманітаріїв неопозитивізм загалом вплинув значно менше, ніж на їхніх колег у США, де під його визначальним впливом до середини ХХ століття склалося інтегральне об'єднання "біхевіоральних наук", яке включало неопозитивістські зорієнтовані лінгвістику й семіотику, біхевіористську психологію й семіотику й засновані на принципах філософії прагматизму соціологію і теорію освіти. Отже, дві описані вище групи науковців, які підтримували неопозитивізм чи хоча б не заперечували його значення для науки, були по-різному представлені в американському і європейському співтовариствах: у США переважали представники першої групи, а в Європі – другої.

У лінгвістиці різниця між цими групами і, відповідно, між американським і європейським мовознавством першої половини ХХ століття стає очевидною, якщо порівняти методологічні позиції Л. Блумфільда і його послідовників – Б. Блока, Дж. Л. Трейджера, З. Харріса, Ч. Ф. Хоккета, з одного боку, і В. Матезіуса, Р. Якобсона та інших представників Празької школи, з іншого. Тут достатньо вказати на три неопозитивістські за своїм змістом методологічні принципи, які приймали американські лінгвісти й заперечували європейські.

Перший і найбільш загальний із таких принципів було покладено в основу біхевіористської парадигми для всіх наук про людину й суспільство, яка склалася в США. Для лінгвістики цей методологічний принцип, який відображав центральний постулат емпіризму, сформулював Б. Блок як вимогу "говорити про мову... у термінах, які не допускають чогось більшого, ніж те, що розкривається при безпосередньому спостереженні" [3: 75]. Безпосередньому спостереженню доступна лише "відкрита" поведінка, однією із форм якої є мовлення. Відповідно, мова, з погляду радикального біхевіоризму, доступна науковому вивченню лише як "система одиниць вербальної поведінки, утворювана реакціями, що мають доступну ототожнювальну форму, функціонально співвіднесена з однією чи декількома незалежними операційними змінними (тобто факторами впливу зовнішнього середовища" [3: 75]. З цього випливає, що біхевіоризм як емпіристська методологія повністю узгоджений із неопозитивістською теорією пізнання: дослідження функціональних залежностей між мовними знаками і поведінковими реакціями узгоджені з принципом верифікації й тому задовольняється неопозитивістський критерій науковості. У своїй книзі "Язык", яка на декілька десятиліть окреслила емпіристську спрямованість американської лінгвістики, Л. Блумфільд уточнює: кожний мовленнєвий акт є "вбудованим" складником деякого немовленнєвого поведінкового акту. Будь-яка поведінка, вербальна чи невербальна, побудована за схемою "стимул – реакція". Мовлення є ланкою, яка пов'язує "стимул мовця" і "реакцію того, хто слухає" [4: 37-38]. Значення висловлення (мовного знака) – це і є пов'язувальна функція; терміни "думка", "ідея", "ментальний образ" тощо повинні бути виключені із лінгвістичної теорії як такі, що не мають наукового смислу.

Оцінюючи загалом біхевіористську теорію Л. Блумфільда, Ф. Б. Березін зауважує: "Визначенням мови як особливої форми поведінки людини, завданням комунікативної функції мови до ланцюга стимулів і реакцій, а соціальної природи – до процесів одного рангу з біологічними процесами скасовуються всі складні проблеми, пов'язані із розв'язанням питань про зв'язок мови і мислення, про соціальну природу мови, із розумінням мови як системи. Усі ці питання оголошено в американській лінгвістиці мудруванням, темним філософствуванням, характерним для європейських мовознавців [5: 224]. "Європейськими мовознавцями" тут

є лінгвісти Празької, а не Копенгагенської чи якоїсь іншої європейської наукової школи. Саме Празька школа, як підкреслював В. Матезіус, поставила за мету збереження, систематизацію та розвиток усієї західноєвропейської мовознавчої традиції. Зазначимо також, що в сучасній науковій літературі можна натрапити на різні думки про те, як у межах структурної лінгвістики співвідносяться методологічні позиції Празької, Копенгагенської та Йельської шкіл [5: 233]. Якщо ж аналізувати лише філософський рівень методології і не вдаватися до порівняльного аналізу частково наукових методик, то можна зробити однозначний висновок: лінгвістів шкіл Єльмслева та Блумфільда варто віднести до першої групи ортодоксальних позитивістів, а лінгвістів Празької школи – до другої групи науковців, які погоджувалися з неопозитивістами лише в тому, що застосування в лінгвістиці точних математичних і логічних методів є необхідним і ефективним. Ф. М. Березін підкреслює, що неопозитивістськи зорієнтовані лінгвісти ігнорують питання про відношення між мовою і мисленням, оскільки вважають це та інші питання, пов'язані із соціальною природою знака, метафізичними і такими, що не мають наукового смислу. Якщо мовознавець ставить за мету опис якоїсь мови, наприклад, однієї із таких, що не мають ні письма, ні чіткої граматики, мов американських індіанців, він може послуговуватися методологічним арсеналом дескриптивної лінгвістики Л. Блумфільда, зокрема методом дистрибутивного аналізу. Тут, зауважує Р. Якобсон, дослідник займає позицію зовнішнього спостерігача, обмежується синхронією мови і аналізує послідовність мовних знаків як код, що підлягає дешифруванню [6: 102-117]. При такому підході в полі уваги залишається тільки сигнально-інформаційний аспект комунікативної функції мови, для розгляду якої може бути використана загальна теорія, яку побудував Л. Блумфільд на основі поняття "вербальна поведінка". Якщо ж лінгвіст бачить свою мету не тільки в описі, але й в поясненні мовних фактів, якщо він розглядає ці факти в динамічному контексті процесів, що відбуваються в мові, тоді він не має права ігнорувати питання про зв'язок мови з ментальністю народу, з його культурою, історією та особливостями суспільного устрою. У цьому випадку при побудові пояснювальної теоретичної моделі дослідникові доведеться відмовитися від обмежувальних принципів неопозитивістської теорії пізнання і від редукціоністської парадигми біхевіоризму. Неопозитивістська вимога усунення всіх термінів, які позначають не спостережувані сутності, як, наприклад, "смісл", "концепт", "поняття", "зміст" тощо, істотно обмежує науку про мову. "Ми повинні визнати можливим, – зауважує американський логік і математик А. Чьорч, – існування концептів, які не є концептами ніякої реально існуючої речі, й існування імен, що мають смисл, але не мають денотата" [7: 19]. Обмеженість біхевіоризму як науково-гуманітарної методології зумовлена, передусім, тим, що поняття "поведінка" не охоплює всіх видів людської активності. Для лінгвістики це значить, що в межах біхевіористської парадигми мова не розглядається як інструмент діяльності. Відмінність між діяльністю і поведінкою, стверджує А. Н. Леонтьєв [8: 94-231], є фундаментальною базою для відокремлення соціальних фактів і процесів від процесів біологічних, а також відокремлення людської мови від засобів комунікації тварин. Поняття "поведінка" належить і біології, і соціології, а поняття "діяльність" – тільки соціогуманітарним наукам (інакше цей термін застосовується в переносному чи невласному значенні). Тут достатньо вказати на те, що поведінка як вид активності людини є реактивною, а діяльність проактивна; поведінка людини регулюється соціально вагомими цінностями як "внутрішніми" чи "зовнішніми" орієнтирами, а в процесі діяльності такі цінності створюються і присвоюються, тобто стають елементами особистісної структури. Мова чітко відображає цю відмінність: існує наукова діяльність, проте не існує "наукової поведінки", може йтися про творчу діяльність поета, але не про його "творчу поведінку" тощо.

Отже, відмінність між американським і європейським мовознавством першої половини ХХ століття може бути чітко подана як відмінність між методологічними позиціями Л. Блумфільда і Р. Якобсона. Така відмінність зумовлена, передусім, тим, що Л. Блумфільд приймав основний постулат емпіризму в повному обсязі, а Р. Якобсон відкидав цей постулат і водночас "антименталістську" спрямованість неопозитивістської методології науки. Як наслідок, Л. Блумфільд визнавав універсальність біхевіористської парадигми для всіх соціогуманітарних наук, а також й для лінгвістики, а Р. Якобсон вважав біхевіоризм системою методів, придатних для дослідження обмеженого кола мовознавчих проблем. Л. Блумфільд виокремлював комунікативну функцію мови як самодостатню й аналізував мову як засіб кодування інформації. Р. Якобсон досліджував комунікативну функцію мови в системному контексті усіх функцій мови, розглядав взаємозв'язок цієї функції з поетичною творчістю, заглиблюючись у такі проблеми, як співвідношення між граматиною і поезією, поетична виразність граматичних форм, іконічність синтаксису, індексна знаковість слова тощо [8: 462-482].

Зіставлення методологічних позицій Л. Блумфільда і Р. Якобсона доводить, що неопозитивізм у лінгвістиці не лише обмежує проблемне поле мовознавства, але й деформує впливає на теоретичне уявлення про мову як систему. Тут ідеться про другий методологічний принцип, на цей раз не філософського, а загальнонаукового рівня, ставлення до якого визначає відмінність між неопозитивістськими лінгвістичними школами і Празькою школою, яка зуміла зберегти відносну незалежність від неопозитивізму. Видатний французький лінгвіст А. Маргіне сформулював цей принцип максимально коротко й думав, що з ним мають погодитися всі без винятку структуралісти: "Мова – стійка структура". Проте не всі наукові школи повністю прийняли цей принцип, а далі з'ясувалося, що буквальне розуміння такого формулювання призводить до

низки негативних для наукового мовознавства наслідків. Головний із таких наслідків, з якого випливають усі інші, полягає в тому, що поняття "система", зміст якого розкривається за допомогою "тріади" понять – компонент, структура, функція – редукується тільки до одного поняття структура. Ця редукція означає, що, по-перше, будь-який компонент системи, елементарний чи неелементарний, може мати теоретичне визначення тільки шляхом опису його внутрішніх структурних характеристик і вказівки на місце, яке він посідає у зовнішній для нього структурі; і, по-друге, будь-яка реакція есплікується як структурна залежність між множинами абстрактних змінних, як це здебільшого роблять у класичній математиці. У сучасній філософії науки ідейний взаємозв'язок між "редукцією системи до структури" (тобто отождоженням понять "система" і "структура") і стереотипами математичного мислення, вихованого на універсальній алгебрі, теорії груп чи теорії множин, є встановленим фактом.

Отже, цілком закономірним є те, що неопозитивістськи зорієнтовані лінгвісти Йельської і Копенгагенської шкіл, які вважали математичне моделювання основним методом наукового мовознавства, відразу ж прийняли принцип "структурної редукції", а представники Празької школи, що зберігали критичне ставлення до неопозитивізму, не приймали його, що й відкрило їм шлях до функціональної лінгвістики.

Подальшої ж наукової розбудови потребує окреслення перспективних проблем, які покликана розв'язати функціональна граматики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Поппер Карл. Логика научного исследования / Карл Поппер ; [пер. с англ. ; общ. ред. пер. : В. Н. Садовский]. – М. : Республика, 2005. – 447 с.
2. Вітгенштейн Л. Tractatus Logico-Philosophicus ; Філософські дослідження / Л. Вітгенштейн. – К. : Основи, 1995. – 311 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
4. Блумфилд Леонард. Язык / Л. Блумфилд. – М. : Прогресс, 1968. – 607 с.
5. Березин Ф. В. История лингвистических учений / Ф. М. Березин. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Высш. школа, 1984. – 319 с.
6. Якобсон Р. В поисках сущности языка / Р. Якобсон // Семиотика. – М. : Радуга, 1983. – С. 102–117.
7. Черч А. Введение в математическую логику / А. Черч. – М. : Изд. иностр. лит., 1960. – Т. 1. – 485 с.
8. Леонтьев А. Н. Психологическая теория деятельности. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев // Избранные психологические произведения : в двух томах – М. : Педагогика, 1983. – Том 2. – С. 94–231.
9. Якобсон Р. В поисках сущности языка / Р. Якобсон // Семиотика. – М. : Радуга, 1983. – С. 462–482.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Popper Karl. Logika nauchnogo issledovaniia [The Logic of Scientific Discovery] / Karl Popper ; [perevod s angl. ; obshch. red. per. : V. N. Sadovskii]. – М. : Respublika, 2005. – 447 s.
2. Vitgenshtein L. Tractatus Logico-Philosophicus ; Filisofs'ki doslidzhennia [Tractatus Logico-Philosophicus ; Philosophical Investigations] / L. Vitgenshtein. – К. : Osnovy, 1995. – 311 s.
3. Lingvisticheskii entsyklopedicheskii slovar' [The Linguistic Encyclopedic Dictionary] / [gl. red. V. N. Yartseva]. – М. : Sov. entsyklopediia, 1990. – 685 s.
4. Bloomfield Leonard. Yazyk [Language] / L. Bloomfield. – М. : Progress, 1968. – 607 s.
5. Berezin F. V. Istoriia lingvisticheskikh uchenii [History of Linguistic Studies] / F. M. Berezin. – [2-e izd., ispr. i dop.]. – М. : Vysshiaia shkola, 1984. – 319 s.
6. Yakobson R. V poiskakh sushchnosti yazyka [The Quest for Essence of Language] / R. Yakobson // Semiotika [Semiotics]. – М. : Raduga, 1983. – S. 102–117.
7. Cherch A. Vvedenie v matematicheskuiu logiku [Introduction to the Mathematical Logic] / A. Cherch. – М. : Izd. inostr. lit., 1960. – Т. 1. – 485 s.
8. Leont'ev A. N. Psikhologicheskaiia teoriia deiatel'nosti. Deiatel'nost'. Soznanie. Lichnost' [The Psychological Theory of Activity. Activity. Consciousness and Personality] / A. N. Leont'ev // Izbrannye psikhologicheskie proizvedeniia [Selected Psychological Works] : [v dvukh tomakh]. – М. : Pedagogika, 1983. – Том 2. – S. 94–231.

Матеріал надійшов до редакції 30. 01. 2013 р.

Slobodinskaya T. S. Немного о теоретических основаниях становления функциональной лингвистики.

Статья посвящена рассмотрению методологических основ неопозитивистской школы и Пражского кружка, определению тех факторов, которые сопутствовали становлению функциональной грамматики как перспективного языковедческого направления, актуального сегодня в связи с системностью в исследовании языковых единиц, фактов и лингвистических феноменов.

Slobodyns'ka T. S. Something on the Theoretical Bases of the Functional Linguistics Establishment.

The article is devoted to investigating the methodological foundations of the Neopositivist School and Prague club, determining the accompanied factors of the functional grammar establishment as a perspective linguistic direction that is very actual nowadays in the connection with the consistency in the researches of linguistic units, factors and phenomena.